

Tribuna/pracovní listy

Je možné znovu zažít atmosféru největších demonstrací listopadu 1989? Lišily se ty listopadové od těch dnešních? Brutální zásah pořádkových sil, které 17. listopadu rozehnaly na Národní třídě studentský průvod, vyprovokoval veřejnost z celého Československa k odvaze vyjít do ulic a nahlas vyjádřit svou nespokojenost s totalitním režimem. Demonstranti v následujících dnech zaplnili česká a slovenská náměstí a v Praze rychle přestalo stačit Václavské náměstí. Všechna tato setkání se už obešla bez policejního násilí. **Největší demonstrace se pak odehrály na letenské pláni 25. a 26. listopadu 1989, kterých se i přes značný mráz zúčastnilo 800, respektive 500 tisíc občanů.** Pamětníci dodnes vzpomínají na jejich magickou atmosféru a mnozí hovoří o životním zážitku.

Demonstrace byly pozoruhodné mj. tím, že přímo na nich vznikl živý dialog mezi statisícovým davem a právě hovořícím řečníkem na tribuně. Tyto kouzelné situace byly zázrakem pro národ spíše stydlivý, neochotný k hlasitým veřejným projevům, v mase poněkud introvertním a demonstrující svou nespokojenost velmi zřídka.

A právě tyto historické magické okamžiky dialogu demonstrující veřejnosti s řečníkem na letenské revoluční tribuně nás zaujaly. Zdá se, že jsou zcela mimořádné a chceme se pokusit je znovu prožít. Vytvořili jsme proto ve velkém sále divadla Archa zážitkovou instalaci, během které budou moci návštěvníci zažít některou z těchto dialogových situací a sami ve svém nitru pocítit, jak na ně působí.

Přidali by se také nahlas k demonstrujícím, strhla by je síla okamžiku k hlasitému projevu, jak by si prožili svůj boj s vlastním nitrem, zda se nahlas projevit? Je vůbec možné po 30 letech takové pocity vyvolat?

Instrukce

Držíte v rukou pracovní listy k projektu Tribuna.

Pracovní listy mají tři části:

1. Příběhy

Rozdělte se na pět skupin. Každá skupina dostane jeden papír s obrázkou a texty. Úkolem skupiny je seřadit obrázky chronologicky a přiřadit k nim správné popisky. Další instrukce najdete na straně 7.

2. Petice

společně sepište petici za věc, která vás všechny trápí, rozčiluje, pobuřuje.

3. Rodinný dotazník

Poslední dvoustrana představuje dotazník, který si mohou studenti odnést domů. Obashuje otázky, které mohou studentům pomoci vést rozhovor o tom, jak se jejich rodině žilo za komunismu. Jak s dotazníkem naložíte, je čistě na vás. Můžete odpovědi probrat ve třídě, nebo nechat jenom na studentech, jestli ho doma použijí, nebo ne.

17. listopadu 1989 se Dana účastnila vzpomínkové akce na Albertově a spolu s davem se pak vydala na Václavské náměstí. Na Národní třídě byl dav zastaven ozbrojenými silami a zbit. Dana utrpěla otřes, mozku, když ji voják přetáhl po hlavě obuškem.

od malíčka ráda četla. Některé knihy byly komunistickou stranou zakázané a Dana se k nim dostala jenom díky tomu, že je přátelé rodičů pašovali ze západu, nebo je tajně překládali a opisovali. Na vysoké škole se pak Dana sama aktivně účastnila opísování a distribuce samizdatových knih.

Rodiče Dany byly vysokoškolské profesory. Matka byla historičkou křesťanského umění a otec vyučoval filosofii. oba ale měli zakázáno vyučovat na vysoké škole. Daně předali lásku k literatuře a umění. Také vždycky vedli Danu k rozpoznávání dobrého a zlého.

Když spolužáci zakládali punk-rockovou kapelu, vzali Danu k sobě jako zpěvačku. Aby mohli koncertovat, museli projít takzvanými přehrávkami. Některé písně z repertoáru přehráli před komisí, která pak rozhodla, jestli jsou vhodné k veřejné produkci. Přehrávkami nikdy neprošli a hrát museli tajně a tak se vystavovali nebezpečí, že budou zatčeni státní bezpečností.

Během studentské stávky Dana aktivně pomáhala na filosofické fakultě připravovat zácení. Byla i součástí týmu, který se staral o vystupující řečníky na Václavském náměstí. Po revoluci se aktivně zapojila do činnosti neziskových a charitativních organizací.

Protože byl Jan se stranou zadobře, nikdy neměl problém dostat povolení k výjezdu do zahraničí. S rodinou jezdili pravidelně k moři do Jugoslávie a sám Jan se podíval na chirurgické konference do Francie, Itálie i Ameriky.

Díky spolupráci s komunistickým režimem se Jan brzy vyšvihl na pozici primáře. Nežli si špatně. Rodina ale pravidelně dostávala balíčky od strýce z Vídně. Bylo zjevné, že strýc si žije mnohem lépe, přestože byl jen malířem pokojů.

Janovi se podařilo dostat na medicínu. Čas od času byl pozván k pohovoru StB, kde se ho dotazovali na spolupráčky, profesory, o čem hovořili, s kým se stýkali. Jan většinou řekl, co věděl.

Po komunistickém převratu Janův strýc v předtuše zlého utekl do Rakouska, kde pak zůstal po zbytek života. Strýcova emigrace poznamenala celý Janův život. Aby mohl studovat, musel prokázat věrnost republice vstupem do pionýra, později do Svazu socialistické mládeže a konečně i do komunistické strany.

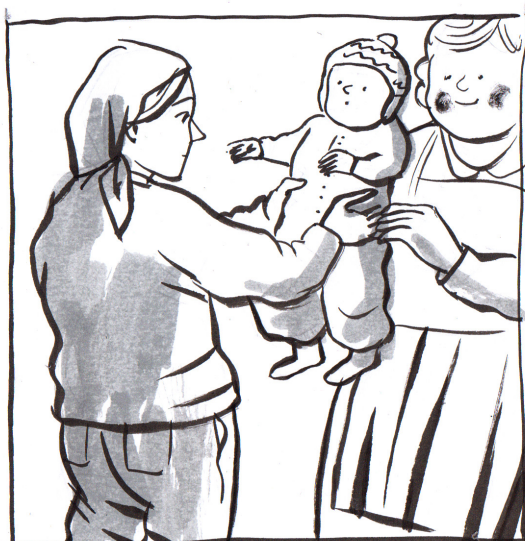
V listopadu 1989 se Janův syn účastnil vzpomínkové akce na Albertově a byl pořádkovými silami na Národní třídě do krve zbit. Janova frustrace z režimu, kterému celý život sloužil, ale který mu nikdy nemohl poskytnout dostatečnou svobodu a životní úroveň, dosáhla vrcholu. Osobně se účastnil demonstrací na Václavském náměstí i na Letné.

Své děti Jana nekojila. Pořádaly šunár a kaše. Po pět roce doma s novorozencem, Jana zase běhala s kolečkem po krajině. Děti zůstávaly v jeslích, nebo samy doma.

Jana a Václav žili skromně, ale nic jim nechybělo. o politiku se nikdy výrazně nezajímaly. Na dovolenou jezdili k příbuzným do Karviné, nebo do lázní. Četba se doma nepěstovala, televize byla luxus.

Jana se vdala za Václava, traktoristu z Karviné. Stát jim jako investici do budoucího dělnického páru, přidělil domeček v Sudetech, po vystěhovaných Němcích.

Revoluce pro paní Janu znamenala změnu k horšímu. Vše, co bylo před rokem 1989 samozřejmé, najednou bylo třeba promýšlet. V voleb bylo možné si vybrat z mnoha politických stran s rozmanitými politickými programy, JZD se rozpadlo a místo něj vzali hospodaření do rukou firmy a podnikatelé. Žít v takovém světě najednou znamenalo skutečně se zajímat o to, co se děje kolem a na to paní Jana ani její muž nebyli zvyklí.

Jana pracuje v místním jednotném zemědělském družstvu, které obhospodařovávala polnosti, které dříve patřili místním drobným zemědělcům. Dojí krávy, kydává huňy. S manželem jsou oba v komunistické straně, protože v ní jsou všichni sousedé a protože prostě tak to je.

Mirek byl na svého tatínka hrdý. Byl za války letcem v Anglii a pomohl vyhrát válku. Ale komunistický režim neměl "západáky" rád. Přestože byl Mirkův tatínek válečným hrdinou, musel pracovat jako dělník na stavbě.

Mirek rád čte Foglarovky. Chtěl by chodit do skautského oddílu, ale skauting je v komunistickém Československu zakázán.

Přestože Mirek prošel přijímacími zkouškami na Právnickou fakultu mezi prvními, nebylo mu dovoleno na škole studovat. Proto, že jeho otec byl v nemilosti režimu.

Po maturitě musel Mirek nastoupit do práce. Být nezaměstnaný bylo zločin. Tak nastoupil do třídního oddělu, kde pracoval až do revoluce.

Mirek se nadšeně účastnil demonstrací v roce 1989. Aktivně se zajímal o politiku a nikdy se nezapomněl dostavit k volbám, když bylo třeba. Hluboce si váží toho, že jeho děti mohou studovat svobodně na vysoké škole a zvolit si povolání, podle svého přání.

Jednou byl Vojtěch svým spolužákem ze základní školy pozván na bytový koncert zakázaného písničkáře. Vojtěch se ho zúčastnil, ale pak ještě půl roku žil ve strachu, že se to státní moc dozví a on za to bude potrestán.

Když propukla revoluce, Vojtěch se ženou se podíleli na zakládání pobočky občanského fóra v Poděbradech. organizovali protesty a protože měli ve škole přístup ke kopíře, distribuovali letáky s informacemi o tom, co se děje v Praze.

Po revoluci se Vojtěch s rodinou vrátil do Prahy a našel si práci na gymnáziu ve Vyšovicích. Jeho děti vystudovali prestižní zahraniční vysoké školy. Se ženou navštívili Francii, Velkou Británii, Belgii a Norsko. Pravidelně se účastní voleb a dokonce kandidoval za ODS do místního zastupitelstva.

Vojtěchovi rodiče byli oba dělníci. To byl dobrý start do života v komunistickém Československu. Vojtěch byl gymnazijním profesorem češtiny a jeho žena učitelkou na základní škole. Přestože jsou oba z Prahy, za práci se museli stěhovat do Poděbrad.

Protože ani Vojtěch, ani jeho žena nabyli ve straně, nikdy nedostali povolení vycestovat do zahraničí. Protože ničeho nebyl dostatek, valnou část života strávili ve frontách. Ve frontě na nové knihy, na gramodesky, na banány, na maso.

Diskuse

1. Vzájemně si představte své postavy.
2. Vysvětlete si pojmy a situace, kterým nerozumíte. Popovídejte si o příbězích a jejich aktérech. K diskusi vám můžou posloužit následující otázky:

Která z postav se měla za komunismu dobře a proč?

Která z postav byla ve svém životě šťastná a která naopak prožila život plný trápení? Seřadte postavy od nejšťastnější k té nejméně šťastné.

Čím se život postav liší od toho vašeho? V čem je naopak stejný?

Úkol

Každá z postav ve vašich příbězích měla ve svém životě něco, co by ráda změnila. Za komunismu ale neměli lidé žádné prostředky, jak změny dosáhnout. Kdo se ozval proti politickému režimu, byl stíhán, nebo dokonce vězněn.

Dnes jsme ale v jiné situaci. demokracie nám dává právo podílet se na způsobu, jakým naše země funguje.

Všichni dohromady se shodněte na jedné věci, která vám ve vašem bezprostředním okolí vadí a kterou byste rádi změnili.

(chybí blízko vaší školy semafor pro bezpečné přecházení? chybí vám ve škole křesla k odpočinku? nelíbí se vám jídelníček ve školní jídelně? chybí vám koše na tříděný odpad?)

Zjistěte jak vypadá petice a sepište jí. Pod petici se podepište.

Schodnout se musíte všichni.

Pokud se vám to podaří, pokuste se posbírat co nejvíc podpisů a odneste petici na místo, které má možnost problém vyřešit (ředitel školy, rada městské části, starosta, třídní učitel).

Rodinný dotazník

Popovídejte si s rodiči, babičkami a dědečky, o tom, jaké to bylo za komunismu u vás doma. Tady jsou některé otázky, na které se můžete zeptat.

Janův strýc emigroval do Rakouska a ze západu občas posílal balíčky. Byl někdo z vaší rodiny emigrant? Měla vaše rodina nějaký styk s někým ze západu?

Mirkův tatínek byl pro režim nežádoucí. Vojtěchovi rodiče zase dělnického původu. Jak na tom byly vaši prarodiče a praprarodiče? Měli kvůli svému původu někdy problém, nebo měli naopak dveře otevřené?

Mirek nesměl vystudovat vysokou školu, Jan zase vystudoval medicínu jenom díky svému členství ve Svazu socialistické mládeže. Jakou školu studovali vaši prarodiče? Studovali po čem toužili, nebo jim komunistický režim studium z nějakého důvodu neumožnil?

Výjezd do zahraničí byl za komunismu podmíněn povolením k výjezdu. Vojtěch takové povolení nikdy nezískal, zatímco Jan jezdil pravidelně k moři. Byly vaši rodiče nebo prarodiče někdy na výletě v zahraničí? Pokud ano, jak těžké pro ně bylo získat povolení?

Za komunismu nebyl v obchodech ničeho dostatek. Pamatují si vaši prarodiče nebo rodiče, na co bylo třeba stát frontu? **Které zboží, pro nás dnes samozřejmé, bylo v době komunismu vzácné? Z čeho měli vaši rodiče a prarodiče radost, když si to konečně mohli po revoluci koupit?**

Přišli vaši rodiče a prarodiče někdy do kontaktu se samizdatovou literaturou? Jakou?

Podobně jako Vojtěch, byli vaši rodiče nebo prarodiče někdy na zakázaném koncertě, bytovém divadle nebo přednášce?

Měli vaši rodiče nebo prarodiče někdy konflikt s veřejnou bezpečností nebo StB?

Co dělali vaši rodiče a prarodiče během revoluce v roce 1989? Účastnili se, podobně jako Jan a Mirek demonstrací? Byli zapojeni do organizací protestů, podobně jako Dana nebo Vojtěch? Nebo je události nezajímaly, jako Janu.
